

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

JORDBRUKSFORHANDLINGENE

Hvordan foregår det og hva
forhandler vi om?

VILDE HAARSAKER, ASS. GENERALSEKRETÆR
19.1.23

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

1. Hva forhandles det om?

Den norske jordbruksmodellen

- 1. Importvern - toll:** et premiss for å føre en selvstendig jordbrukspolitikk
- 2. Juridiske virkemidler:** legger føringer og krav for eiendomsrett og drift av jordbruksarealet.
- 3. Hovedavtalen:** regulerer **jordbruksforhandlingene** mellom stat og jordbruket, slik at de i felleskap søker å utforme rammevilkår som legger til rette for å nå de gjeldende politiske målene
- 4. Samvirkebasert markedsregulering:** skal sikre at bøndene får inntektsmuligheter og avsetning på produksjonen (mottaksplikt), samtidig som forbrukere og samfunnet skal få tilgang til varene til akseptable priser.

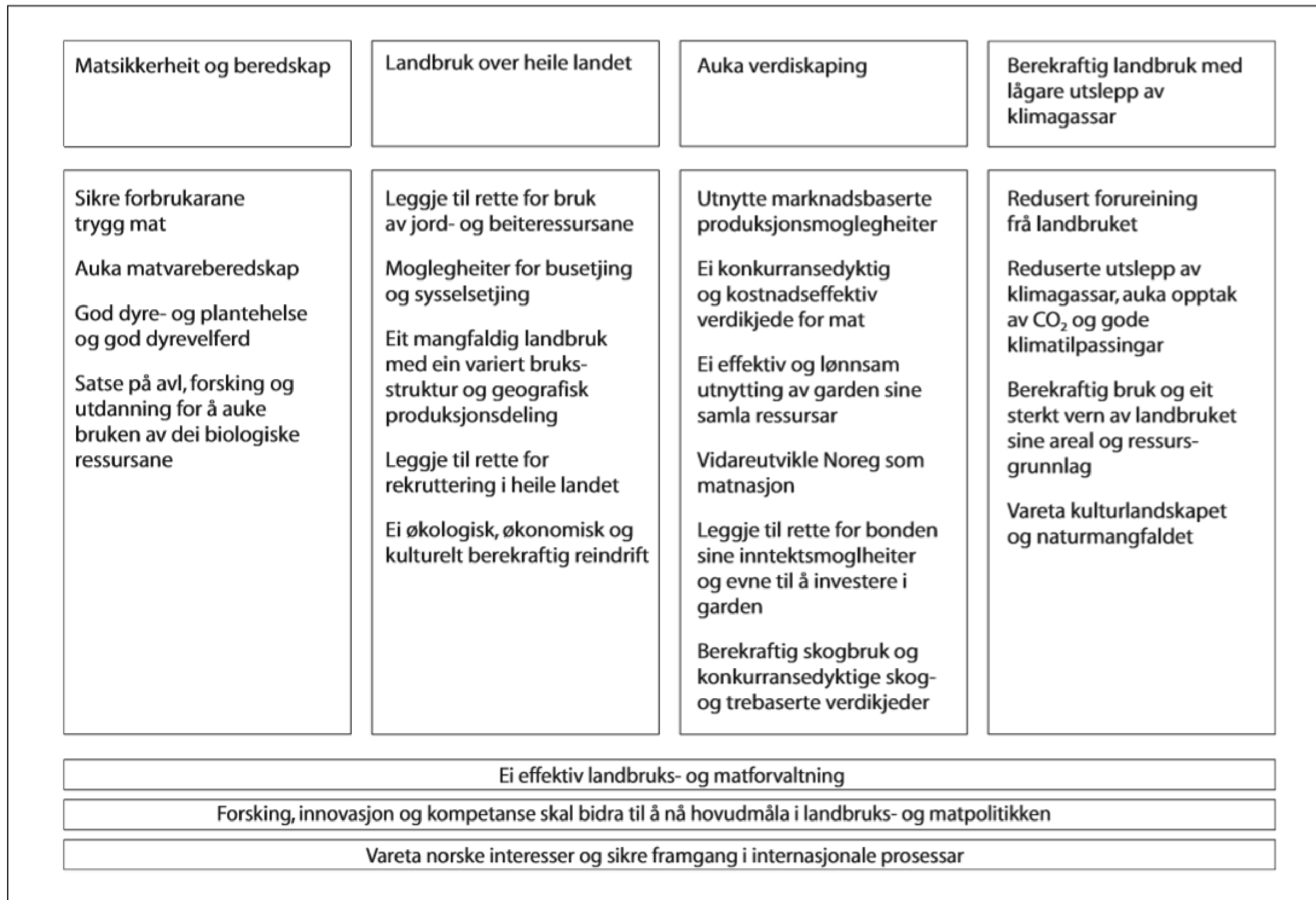
Hva er jordbruksforhandlingene?

- Årlige forhandlinger mellom staten og jordbruket. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag opptrer i fellesskap som forhandlingspart for jordbruket.
- Dersom en av organisasjonene bryter forhandlingene, kan staten føre forhandlinger og inngå jordbruksavtale med den ene av organisasjonene.
- Forhandlingene og inngåelse av jordbruksavtale reguleres av *Hovedavtalen for jordbruket* som ble inngått i 1950 og sist revidert i 1992.
- Jordbruksoppgjøret fastsetter hvilke virkemidler som skal brukes for å nå de landbrukspolitiske målene vedtatt av Stortinget. Dette skjer i hovedsak gjennom de økonomiske rammevilkårene.
- Et inntektsoppgjør for yrkesutøvere i næringa – forhandler om *mulige* inntekter for bonden.
- Det forhandles om kommende år, dvs. i år forhandles det om 2023. Målpriser gjelder derimot fra 1. juli 2022.
- Forhandles på grunnlag av tallmateriale fra Budsjettnemnda for jordbruket.

Hovedavtalen § 1-1 Formålet med avtaleverket for jordbruket:

Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift.

Stortingets landbruks- og matpolitiske mål:

Innst. 251 S (2016-2017)
 Innstilling fra næringskomiteen om
 Endring og utvikling - En
 fremtidsrettet jordbruksproduksjon

Figur 3.1 Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet

Jordbrukets inntekter

Varer med målpris
Varer uten målpris

Ca. 21 mrd. kr

Ca. 13 mrd. kr

Sum
markedsinntekter

Ca. 34 mrd. kr

Overføringer over
statsbudsjettet

Ca. 17 mrd. kr

Ca. 50 mrd. kr

Forhandles om i
jordbruksoppgjøret:
Målpriser og overføringer
over statsbudsjettet

Ca. 2/3 av jordbrukets inntekter
kommer fra markedet.

Ca. 2/3 av markedsinntektene
forhandles det om i
jordbruksoppgjøret.

Hva forhandles det om?

- 1. Ramme – hvor mye skal målpriser og overføringer over statsbudsjettet økes fra året før?**
- 2. Hvordan skal ramma fordeles på ulike tilskudd og ordninger?**

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ)

- **Hovedoppgave:** Legge fram og bearbeide grunnlagsmaterialet for jordbruksoppgjøret.
- **Medlemmer:** Partene i jordbruksoppgjøret - Landbruks- og matdepartementet, Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, samt nøytrale representanter fra Statistisk sentralbyrå og lederen av BFJ.
- **NBS sine representanter:** Anders Klemoen og Vilde Haarsaker
- Sekretariatsansvaret er tillagt avdeling Landbruksøkonomisk analyse i NIBIO.
- Materialet består av følgende rapporter som legges fram i **midten av april**:
  1. **Totalkalkylen.** Totalregnskap- og budsjett for jordbruket i Norge.
  2. **Referansebruk.** Regnskapsresultater for et utvalg av bruk i ulike områder, med forskjellige driftsformer og størrelse.
  3. **Resultatkontrollen.** Indikatorer for å måle gjennomføringen av landbrukspolitikken, vurdere oppnådde resultat.

Les mer: [NIBIO- Grunnlagsmateriale til jordbruksforhandlingene](#)

Hovedverktøyene i jordbruksforhandlingene: Totalkalkylen og Referansebruksberegningene

Totalkalkylen
«1 bruk»

«Sektornivå»

Sammenligne inntektsnivå i jordbruket med andre grupper i samfunnet – hva skal til for å tette inntektsgapet?

Resultatmål: **Vederlag til arbeid og egenkapital (VAEK)**

Driftsgranskningene
900 bruk

Referansebruksberegningene
30 bruk

«Foretaksnivå»

Hvordan slår jordbruksforhandlingene ut på ulike typer bruk?

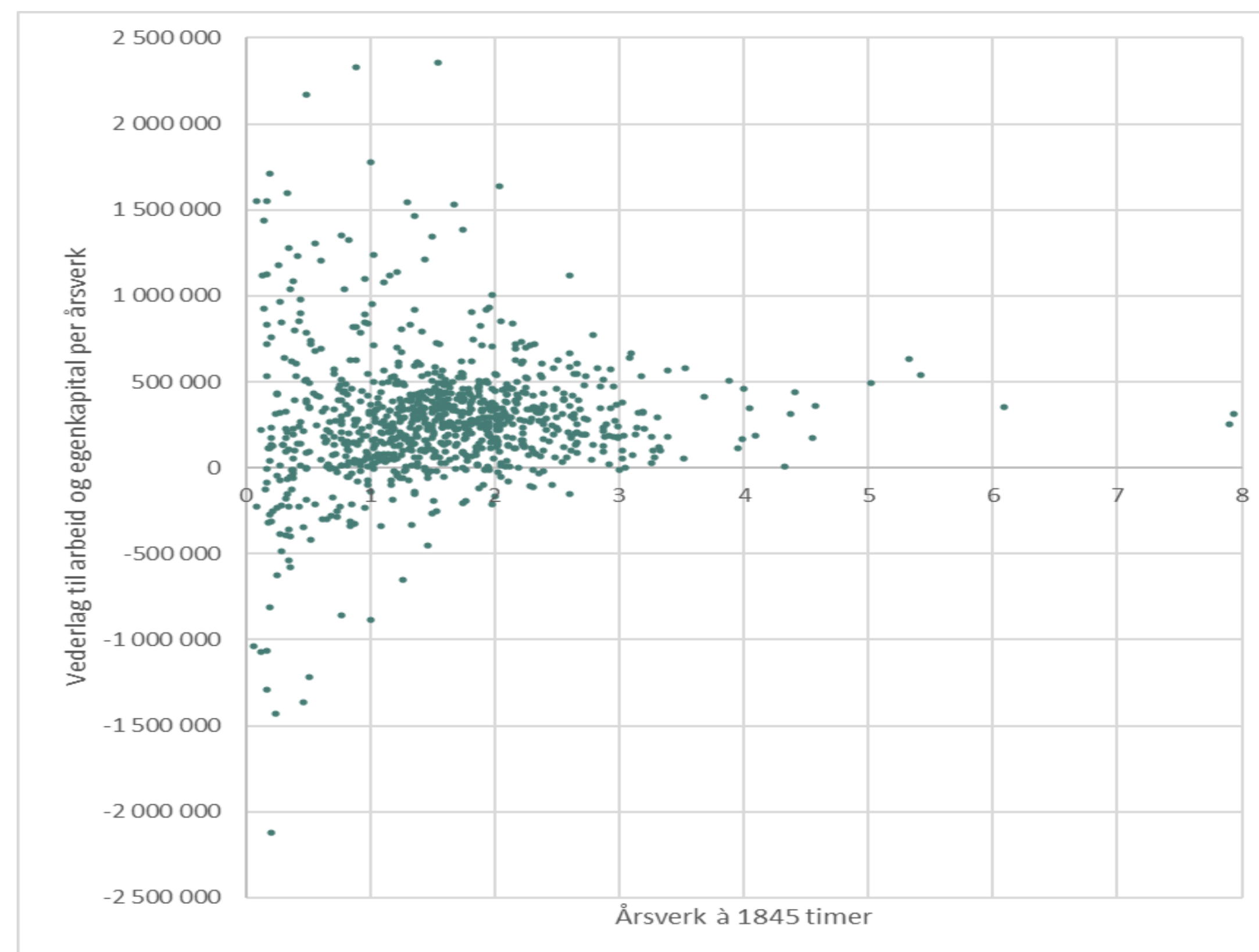
Totalkalkylen og Referansebruksberegningene skal representere 40 000 gårdsbruk

Norsk jordbruk:

- Nær 40 000 jordbruksbedrifter.
- I overkant av 40 000 årsverk.
- Fordelt på ulike driftsformer, størrelser og områder i landet som er i ulike faser av investeringer, dvs. fornyelse og avvikling.

Resultatene på det enkelte bruket vil variere kraftig fra gjennomsnittet som måles i Totalkalkylen – og de 28 referansebrukene.

Referansebrukene representerer ikke hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

Det er stor spredning i vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk på de 900 brukene i Driftsgranskingene. Det er en tydelig konsentrasjon rundt 0 – 500 000 kr per årsverk.

Inntektsgapet - slik det beregnes per i dag

Referansebrukene

Tabell 1 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget (før skatt). Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020. Kr per årsverk

	Årsverk	2020	2021	2022 ¹	Fullt utslag av oppgjør ²
1 Melk, 31 årskyr. Landet	2,070	335 700	389 900	352 900	91 000
2 Korn, 513 dekar korn. Landet	0,451	283 400	276 800	-32 300	334 700
3 Sau, 170 vinterfôra sauer. Landet	1,279	204 700	203 100	187 500	159 000
4 Melkeproduksjon geit, 143 årsgelter. Landet	1,559	484 900	512 900	478 600	67 400
5 Svin og korn, 53 avlssvin + 383 dekar korn. Landet	1,608	512 400	657 000	718 600	184 400
6 Egg og planteprodukter, 7 128 høner + 349 daa korn. Landet	1,600	643 400	685 400	624 500	200 700
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 307 daa korn. Landet	1,408	508 100	572 900	460 500	149 300
8 Ammeku, 32 ammekyr. Landet	1,220	268 900	271 600	225 300	178 200
9 Fukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	1,721	348 500	370 600	369 200	95 000
10 Grønnsaker, 113 dekar grønnsaker + 302 daa korn. Landet	2,376	525 800	611 500	495 800	141 100
11 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 119 342 fjorfeslakt. Landet	1,067	739 600	724 200	373 100	267 400
12 Økologisk melk, 29 årskyr. Landet	2,050	348 700	394 600	388 100	122 300
13 Melk, 16 årskyr. Landet	1,756	319 300	348 000	328 700	89 600
14 Melk, 51 årskyr. Landet	2,443	345 900	422 200	370 900	94 900
15 Melk, 68 årskyr. Landet	2,904	380 800	472 600	415 000	114 700
16 Melk, 39 årskyr. Arealsoner 1 og 3	2,036	383 300	456 800	409 600	128 800
17 Melk, 28 årskyr. Arealsoner 5A	1,975	316 200	366 300	327 000	87 700
18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2	1,842	348 600	419 500	387 500	109 800
19 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 5B	2,118	320 900	368 900	335 600	87 400
20 Melk, 38 årskyr. Arealsoner 4	2,203	293 000	368 100	327 000	84 400
21 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7	2,157	368 400	425 200	386 300	81 200
22 Korn, 327 dekar korn. Østlandet	0,325	181 500	154 900	-119 200	355 900
23 Korn, 801 dekar korn. Østlandet	0,686	409 200	413 400	116 000	331 200
24 Sau, 156 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	1,253	179 300	176 800	162 900	152 400
25 Sau, 194 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	1,367	273 600	274 400	245 600	149 300
26 Sau, 85 vinterfôra sauer. Landet	0,982	92 400	82 400	66 400	138 500
27 Sau, 295 vinterfôra sauer. Landet	1,713	301 800	307 200	281 500	131 300
28 Ammeku, 30 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	1,241	295 400	297 000	247 700	161 100
29 Ammeku, 34 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	1,175	243 900	246 400	198 000	167 900
30 Ammeku, 46 ammekyr. Landet	1,423	339 100	345 000	293 500	212 600

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2022 er regnet inn i resultatene for året 2022

2) Fullt utslag for kalenderåret 2023 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2023 (jf. tabell 7.1)

Forhandlingene i 2021

NBS sitt krav:

- Kronemessig lik utvikling: 18 700 kr = ramme på 3,2 mrd. kr
- Tetting av gap: **50 000 kr**

Jordbrukets krav:

- Kronemessig lik utvikling: 18 700 kr = ramme på 2,1 mrd. kr
- Tetting av gap: **30 000 kr**

Statens tilbud:

- Kronemessig lik utvikling: 18 700 kr = ramme på 0,96 mrd. kr
- Tetting av gap: **0 kr**

Krav/tilbud = *økning* ift. gjeldende avtale

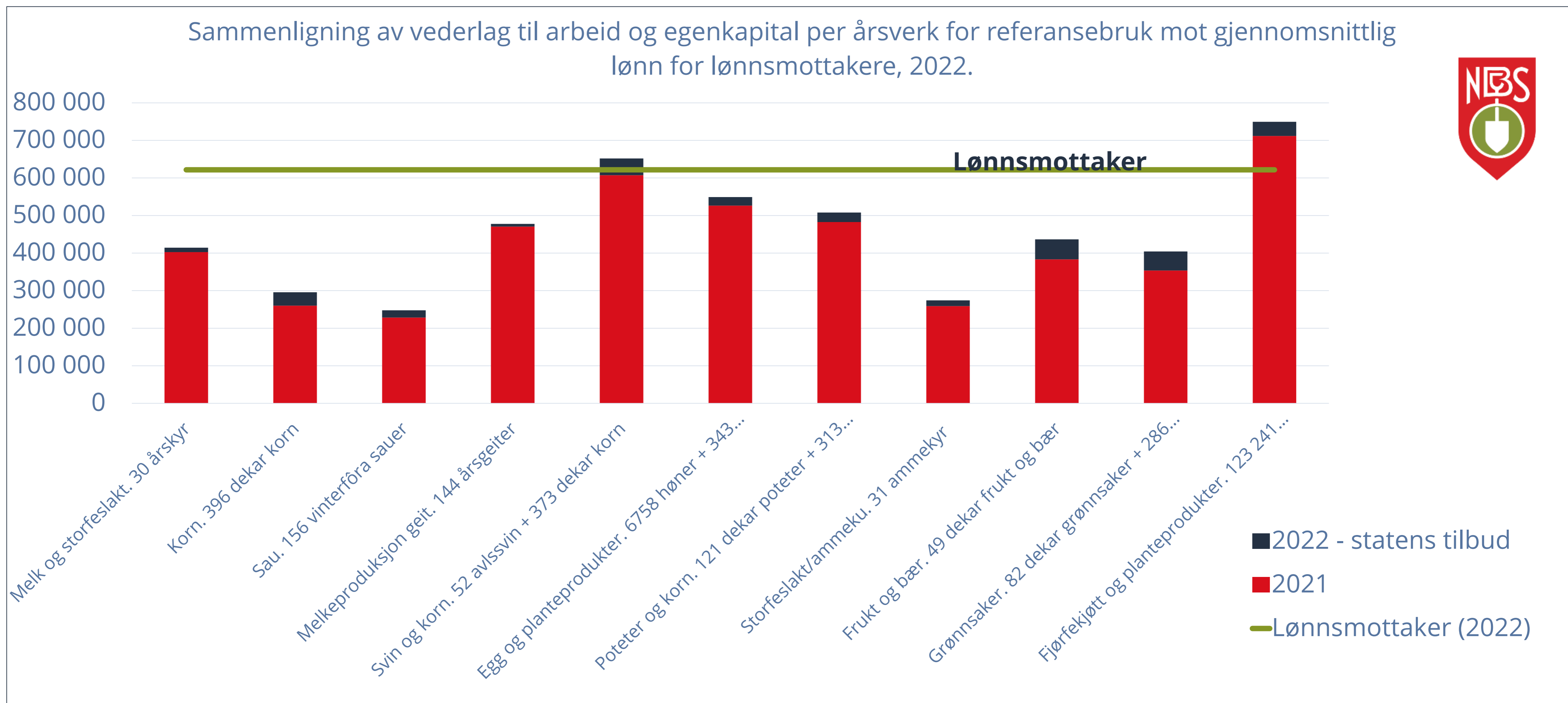
Jordbrukets krav vs. statens tilbud 2021

Finansiering av rammen:

	Jordbrukets krav	Statens tilbud
Økte målpriser	717 mill. kr	400 mill. kr
Økte overføringer over statsbudsjettet	1 212 mill. kr	490 mill. kr
Økt inntektsvirkning av jordbruksfradraget	145 mill. kr	32 mill. kr
Ledige midler fra 2020	32 mill. kr	40 mill. kr
KRAV/TILBUD	2 114 mill. kr	962 mill. kr

Statens tilbud 2021 – utslag på referansebrukene

Tilskudd og andre virkemidler

Det forhandles om:

- Prisbestemmelser og målpriser. Det er målpris på: Melk, korn, potet og en del hagebruksprodukter
- Tilskudd – nivå og innretning
- Reguleringer (tak, trappetrinn, kvoter, konsesjonsgrenser)
- Føringer for ulike ordninger – f.eks. for investeringsmidler og forskningsmidler.
- Andre ordninger som finansieres over jordbruksavtalen

Det forhandles IKKE om bl.a.:

- Toll og importbestemmelser
- Skatt og avgifter
- Administrative og juridiske virkemidler (f.eks eiendomsregelverk)
- Priser på produkter uten målpris
- Krav til dyrehold, driftsbygninger etc.
- Rovvilt- og utmarksforvaltning

WTO-avtalen om landbruk setter begrensninger på offentlig støtte til jordbruket

Gul boks

Maks. 11,5 mrd.
kr per år

Gul boks: «Svært handelsforstyrrende støtte» - også kalt AMS

- Målpriser (målpris melk utgjør omtrent halvparten av gul boks)
- Grunntilskudd geit/lam/ull, distriktstilskudd frukt/bær/grønnsaker, prisnedskrivning, transportstøtte, tilskudd til fruktlager, insemineringsstøtte.

Stanger i taket på 11,5 mrd – derfor ble svin tatt ut av målprissystemet i 2021

Blå boks

Ingen begrensninger

Blå boks: «Moderat handelsforstyrrende støtte»

- Støtte basert på fast areal/avling, eller fast antall dyr, eller at støtten gjelder for 85% eller mindre av basisnivået for produksjonen.
- Husdyrtilskudd, driftstilskudd mjølk og ammeku, distriktstilskudd kjøtt, fjørfe, egg, melk, kvalitetstilskudd storfeslakt og lammeslakt, bevaringsverdige husdyrraser.

Grønn boks

Ingen begrensninger

Grønn boks: «Ikke handelsforstyrrende støtte»

- Direkte utbetaling til bonde: investeringsmidler og andre ordninger under Landbrukets utviklingsfond, velferdsordninger, økologisk landbruk, areal- og kulturlandskapstilskudd, beitetilskuddene, RMP, SMIL
- Forskning og forvaltning. Utvikling av plantemateriale, skadedyr- og sykdomsbekjemping, støtte til Veterinærinstituttet og Forskningsrådet, kvalitetstiltak, handlingsplan for plantevernmidler, landbruksrådgivning, Mattilsynet, Opplysningskontorene, Matmerk, beredskapslagring.

[NBS-seminar: WTO og jordbrukstilskudd](#)

Varer med målpriser

Gul boks

- Målprisene fremforhandles i jordbruksoppgjøret, men skal være den prisen man skal kunne ta ut i et balansert marked. Maksimalpriser som verner forbrukerne mot at prisen går over målpris.
- Markedsregulatorne (Tine, Nortura og Felleskjøpet Agri) skal sørge for balanse i markedet slik at bøndene oppnår de fastsatte målprisene. For potet, epler og grønnsaker med målpris er det markedsaktørene som ivaretar markedsbalanseringen.
- Gjelder fra 1. juli inneværende år til 30. juni neste år.

Varegruppe	Jordbruksoppgjøret 2021	Jordbruksoppgjøret 2022
Ku- og geitemelk	5,55 kr/liter	5,91 kr/liter
Potet	5,48 kr/kg	6,38 kr/kg
Grønnsaker og epler	+ 2,8 %	+ 15 %
Hvete, matkorn	3,80 kr/kg	4,80 kr/kg
Rug, matkorn	3,32 kr/kg	4,32 kr/kg
Bygg, fôrkorn	3,16 kr/kg	4,06 kr/kg
Havre, fôrkorn	2,93 kr/kg	3,93 kr/kg
Oljefrø	6,38 kr/kg	Suspendert*

*det settes en referansepris for oljefrø på 7,38 kr per kg som trer i kraft dersom importpris faller under denne (fratrasket prisnedskrivningstilskudd)

Overføringer over statsbudsjettet

Tabell 8.5 Samlet utslag av oppgjøret og foreløpig budsjett 2023 (mill. kroner)

Post	Budsjett 2022 ¹	Endring	Budsjett 2023 ²	
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	19,000	-3,200	15,800
50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	1 578,553	480,000	2 058,553
70.11	Markedstiltak grønt	31,400	4,500	35,900
70.12	Tilskudd til råvareprisordningen	206,040	49,160	255,200
70.13	Tilskudd til avrensordningen potet	41,000	3,000	44,000
70	Markedstiltak, <i>kan overføres</i>	278,440	56,660	335,100
71	Tilskudd ved avlingssvikt, <i>overslagsbevilgning</i>	83,000	13,500	96,500
73.11	Pristilskudd ull	110,000	0,000	110,000
73.13	Pristilskudd melk	703,100	36,700	739,800
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 447,500	236,035	1 683,535
73.16	Distriktstilskudd egg	3,300	2,100	5,400
73.17	Pristilskudd grønt	170,600	96,400	267,000
73.18	Frakttilskudd m.m.	400,100	41,200	441,300
73.19	Pristilskudd korn	1 198,600	811,000	2 009,600
73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	4 033,200	1 223,435	5 256,635
74.11	Driftstilskudd, melk og kjøtt	1 762,000	721,700	2 483,700
74.14	Tilskudd husdyr	2 807,300	1 262,345	4 069,645
74.16	Beitetilskudd	1 078,000	271,000	1 349,000
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	4 258,100	1 102,400	5 360,500
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	601,100	185,000	786,100
74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	130,200	16,400	146,600
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	10 636,700	3 558,845	14 195,545

77.11	Tilskudd til dyreavl med mer	96,145	10,100	106,245
77.12	Tilskudd til frøavl med mer	25,020	4,040	29,060
77.13	Tilskudd til rådgivning	98,000	10,000	108,000
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	52,156	3,700	55,856
77.17	Tilskudd til fellesanlegg for frukt	17,000	3,700	20,700
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	288,321	31,540	319,861
78.11	Tilskudd til avløsning	1 233,067	102,300	1 335,367
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.	133,000	35,100	168,100
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen	32,600	4,300	36,900
78.15	Tilskudd til landbruksvikarordningen	68,228	2,520	70,748
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordningen	67,950	0,000	67,950
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 534,845	144,220	1 679,065
Sum kapittel 1150		18 452,059	5 505,000	23 957,059
Sum kapittel 4150		0,050	0,000	0,050

¹ Saldert budsjett

² Før flytting av poster og bevilgninger, samt volum- og konsekvensjusteringer av overslagsbevilgningene

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Post 50 – Landbrukets utviklingsfond

Grønn boks

Tabell 1.6 Tilskuddsramme for Landbrukets utviklingsfond. Mill. kroner.

	2022	2023	Endring 2022–2023
Bedriftsrettede midler til investering og utvikling	879,5	1 150,5	271,0
Nasjonale tilretteleggingsmidler inkl. grøntprosjekter	6,0	16,0	10,0
Inn på tunet-løftet del 2	3,0	0,0	-3,0
Regionale tilretteleggingsmidler	43,0	40,0	-3,0
Områderettet innsats			
<i>Bærekraftig matproduksjon i nord</i>	0,0	17,0	17,0
<i>Arktisk landbruk</i>	4,0	0,0	-4,0
<i>Fjellandbruket</i>	4,0	3,0	-1,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket			
<i>Regionale kompetansenettverk for lokalmat</i>	12,7	14,7	2,0
<i>Regionale tilskudd til rekruttering og komp.heving</i>	12,0	14,0	2,0
<i>Nasjonal modell for voksenagronom</i>	17,0	17,0	0,0
<i>Mentorordning</i>	3,0	4,0	1,0
Forskning og utvikling	77,0	77,0	0,0
PRESIS- Presisjonsjordbruk i praksis	4,0	4,0	0,0
Bondens marked og Norsk Gardsost	0,0	4,0	4,0
Stiftelsen Norsk mat	57,0	66,0	9,0
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	85,3	84,3	-1,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi- utvikling i landbruket	112,0	162,0	50,0
Skogbruk	221,0	260,0	39,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,0	3,0	1,0
Midler til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift	1,5	1,5	0,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	147,0	170,0	23,0
Drenering	68,0	68,0	0,0
Klimasmart landbruk	0,0	10,0	10,0
Tilskudd til tiltak i beiteområder	26,0	31,0	5,0
Handlingsplan for plantevernmidler	12,0	14,0	2,0
Klima- og miljøprogram	28,0	37,0	9,0
Biogass	12,0	13,0	1,0
Verdensarvområdene og Utvalgte kulturlandskap	23,0	25,0	2,0
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk ¹	31,0	15,0	-16,0
SUM tilskuddsramme²	1 891,0	2 321,0	430,0

Kilde: Side 146 i [Prop. 120 S \(2021–2022\)](https://www.regjeringen.no) (regjeringen.no)

Eksempel: arealtilskudd

Jordbruksavtale 2022:

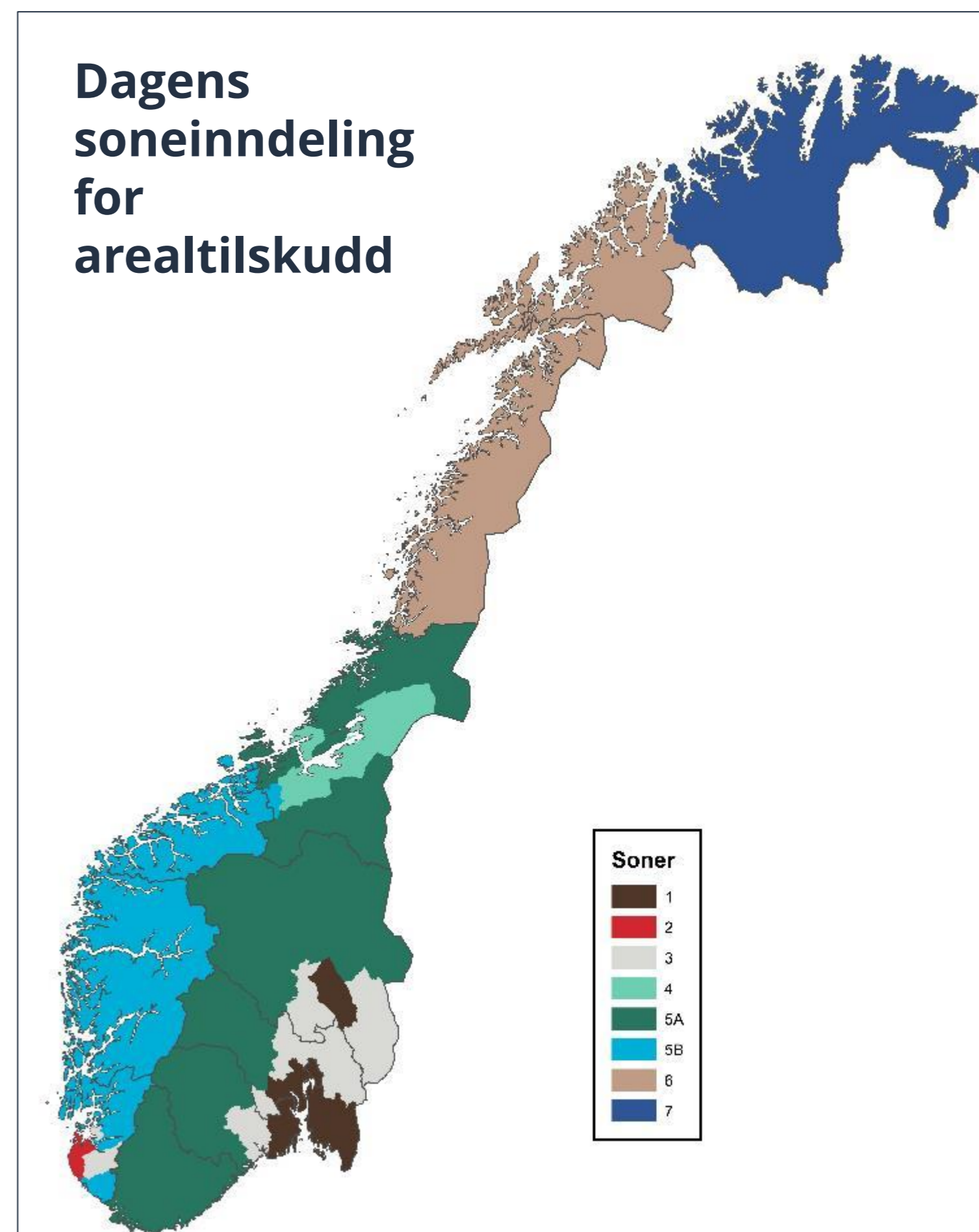
Tabell 7.10 Foreløpige satser for arealtilskudd, kroner per daa jordbruksareal

Vekstgruppe	Søknadsfrist	Sats kr/daa ¹⁾ i sone ²⁾							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Grovfôr	15. oktober 2022	50	50	145	165	360	405	420	466
Korn		309	382		422				
Potet		613						1365	
Grønnsaker		1150						2150	
Frukt		1750				2500			
Bær m.m.		1850				2300			

1) Vekstgrupper på areal som i sum er mindre enn ett daa er ikke tilskuddsberettigede.

2) Soner i henhold til vedlegg 1.

Dagens soneinndeling for arealtilskudd

Eksempel: husdyrtilskudd sau

Jordbruksforhandlingene 2021:

Antall dyr	Husdyrtilskudd
1-150 vinterfôra sau	970 kr/dyr
Over 150 vinterfôra sau	194 kr/dyr

Jordbruksforhandlingene 2022:

Antall dyr	Husdyrtilskudd
1-75 vinterfôra sau	1 885 kr/dyr
76-150 vinterfôra sau	1 435 kr/dyr
Over 150 vinterfôra sau	209 kr/dyr

Eksempel: Melkeproduksjon

- Målpris kr/liter
- Pristilskudd melk kr/liter
- Pristilskudd kjøtt kr/kg
- Driftstilskudd melk kr/bruk
- Husdyrtilskudd kr/dyr
- Kvalitetstilskudd storfeslakt kr/kg
- «Pyramidetilskuddet» for melk kr/dyr (topp ved 23 kyr)
- Areal- og kulturlandskapstilskudd kr/dekar
- Tilskudd til avløsning
- Målpris korn og prisnedskrivning korn (påvirker kraftfôrprisen)

Eventuelt:

- Beitetilskudd kr/dyr (min 12/16 uker)
- Utmarksbeitetilskudd kr/dyr (min 8 uker)
- Tilskudd til økologisk jordbruk (ekstra husdyrtilskudd, arealtilskudd)
- Regionale miljøprogram (RMP)
- Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
- Øvrige velferdsordninger
- Investeringsmidler
- Dreneringstilskudd
- Husdyrtilskudd bevaringsverdige raser

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

2. Forberedelser til jordbruksforhandlingene

Forberedelser i NBS - 2023

- **Nov/des:** Styret oppnevner forhandlingsutvalg
- **Sept.-okt:** Studiearbeid del 1 for alle medlemmer
- **Jan.-1. mars:** Studiearbeid del 2 for alle medlemmer
- **28. februar:** Innspillsmøte med interne utvalg på Teams
- **7.-8. mars:** Innspillsmøter med eksterne organisasjoner på Teams
- **15. mars:** Rådet for jordbruksavtalespørsmål (Faglagene, TINE, FK Agri, Gartnerhallen, Nortura)
- **15. mars:** Representantskapsmøte i NBS
- **16. mars:** Fylkesledermøte i NBS – gir sine råd om prioriteringer i årets forhandlinger
- **17. mars:** Styremøte – vedtar endelig mandat for forhandlingsutvalget for jordbruksforhandlingene 2023.
Intensiv arbeidsperiode for forhandlingsutvalg og sekretariat starter.
- **12. april:** Budsjettnemnda for jordbruket legger fram tallgrunnlaget for årets forhandlinger

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

Forhandlingsutvalg

Hovedavtalen § 2-1 Forhandlingsutvalg

På vegne av staten føres forhandlinger av Statens forhandlingsutvalg for jordbruket. Utvalget består av representanter fra de departementer staten selv bestemmer.

På vegne av organisasjonene føres forhandlinger av jordbrukets forhandlingsutvalg. Hver av organisasjonene oppnevner inntil 3 medlemmer av utvalget.

Forhandlingsutvalgene kan hver for seg oppnevne sakkyndige.

Opplysninger om forhandlingsutvalgene og de sakkyndige skal i rimelig tid gis den annen part.

NBS sitt forhandlingsutvalg 2023

Tor Jacob Solberg
Leder av NBS sitt
forhandlingsutvalg

Vegard Vigdenes
Medlem

Ann Guro Hansen
Medlem

Kjell Erik Brandstadmoen
1. vara

Eli Berge Ness
2. vara

Øvrige medlemmer i NBS sin forhandlingsdelegasjon (sakkyndige):

Anton Langeland (generalsekretær), Vilde Haarsaker (ass. generalsekretær), Anders Klemoen (seniorrådgiver), Johan Warlo (rådgiver), Dag Fossen

Bondelagets forhandlingsutvalg 2023

Bjørn Gimming

Leder av jordbrukets
forhandlingsutvalg

Egil Hoen

Bodhild Fjelltveit

Øvrige medlemmer i Bondelagets forhandlingsdelegasjon i 2022 (sakkyndige):

Sigrid Hjørnegård, Sigrun Pettersborg, Anders Huus, Per Harald Agerup, Amund Johnsrud, Hildegunn Gjengedal

Statens forhandlingsutvalg 2022

- Viil Søyland, statens forhandlingsleder (LMD)
- Steinar Helgen, sekretariatsleder (LMD)
- Nils Øyvind Bergset (LMD)
- Kristin Orlund (LMD)
- Torgeir Gjølberg (LMD)
- Håkon Grotli (LMD)
- Jakob Simonhjell (LMD)
- Maria F. Krekling (LMD)
- Line Meinert Rød (LMD)
- Siri Lothe (LMD)
- Per Skjeflo (FIN)
- Torgeir Dahl Jørgensen (FIN)
- Nina Edholm (KLD)
- Nora T. Vågnes (KLD)

Viil Søyland

Steinar Helgen

Per Skjeflo

Mars: Faste bestillinger til jordbruksforhandlingene

Målprisrapport 2020–2021
Markeds- og prisutvikling for målprisvarer og andre sentrale jordbruksvarer i avtaleåret 2020–2021

Rapport nr. 27/2021
1.9.2021

Omverdenen til norsk landbruk og matindustri

Rapport for 2020

Rapport nr. 6/2021
05.03.2021

Innovasjon Norge

Midlar til investering og bedriftsutvikling i landbruket

2020

Oslo, 17.03.2021

Innovasjon Norge

Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket

2020

22.03.2021

Norsk Landbruksrådgiving

Rapport for 2020

Mentorordning i landbruket, ref.19/1810-2

Måloppnåing
Målet med Mentorordninga i landbruket er å hjelpe unge produsentar under 35 år, eller nye produsentar innan landbruket eller landbruksbaserte næringer, med kompetanseheving gjennom personleg rettleiing i ein oppstarts- eller utviklingsfase.

Alle adeptar som var med i ordninga i 2020 høyrde heime i kategorien ung og/eller ny i landbruket. Gjennomsnittsalder var 35,3 år. Unge produsentar vart prioriterte.

Etter tilbakemelding på evalueringsskjema og personlege tilbakemeldingar på møte, sms, e-post og i kontakt med regionkontaktar, meiner vi at målet med å hjelpe aktuelle produsentar i ein oppstarts- eller utviklingsfase er oppnådd.

Søknadar
Søknadssystemet vart aktivert 1. november 2019 med søknadsfrist 1. desember. Søkartalet vart 198, og av desse ønska 138 å vera med som adept.

Utveljing av deltakarar
Utveljinga av para vart gjennomført som planlagt i samarbeid med faglega og Innovasjon Norge (IN) regionalt. I utveljingsprosessen vart e-post, SMS og telefon nytta, i tillegg til fysisk møte i nokre regionar. Kontakten mot samarbeidspartar gjekk greit, men det var store skilnader på kor stort engasjementet var utanfor NLR. Fleire regionar erfarer god støtte i landbruksforvaltninga (kommunar og fylke) og fekk gode tips om aktuelle deltakarar der.

Målet var at det i 2020 skulle vera 120 aktive par i landet, og at desse skulle fordelast i regionane basert på søkartal, alder og behov. Etter søknadsbehandling vart det tatt opp 121 par. Interesse var størst i område til NLR Nord Norge, NLR Vest og NLR Øst. Dei starta opp med 18, 18 og 20 par kvar. Interesse var minst i område til NLR Rogaland og NLR Agder med 5 og 6 par kvar.

Regionkontaktane gjorde ein tidkrevjande og god innsats for å få satt saman para. Dei fekk god hjelp frå kollegaer med oversikt over aktuelle kandidatar til å bli mentor. Sjølv om fleire søker om å vera mentor, er det ikkje sjølvsagt at desse kan brukast. Mentorane som skal vera med må vera tilpassa den enkelte nye bonde både geografisk, fagmessig og personleg. I dei fleste tilfelle vart den nye bonden oppfordra til å kome med forslag til mentor og ta kontakt med aktuell mentor for å undersøke om vedkommande passar for seg, før paret vart satt. Som forventva var arbeidet ekstra krevjande i dei regionane som var nye i 2020.

Arbeidet med registrering, utveljing av par og svar til deltakarane skjer i ein hektisk periode i desember, slik at alt er klart til oppstart i januar.

Landbrukets utviklingsfond

Årsrapport 2020 v 1.2

26.04.2021

Markedsrapport 2020

Markeds- og prisvurderingar av sentrale norske landbruksråvarer og RÅK-varer

Rapport nr. 5/2021
16.03.2021

Forbruksprognoser 2021-2022

Rapport nr. 14/2021
22.02.2021

Landbruksdirektoratets kommentarer til statsregnskapet for 2020 og prognoser for 2021 og 2022 i tilknytning til jordbruksoppjøret 2021

Produksjon av økologiske jordbruksvarer

Rapport for 2020

Rapport nr. 15/2021
15.03.2021

Innovasjon Norge

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Årsrapport 2020

Oslo, 26.03.2021

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

Utredninger bestilt til jordbruksoppjøret 2023 iht. jordbruksavtalen 2022:

9.11 Arbeidsgrupper og utredninger

Partene er enig om følgende utredninger og arbeidsgrupper:

- Partssammensatt arbeidsgruppe: Struktur differensiering og tak på tilskudd
- Partssammensatt arbeidsgruppe: Kvoteordningen melk
- Utredning Ldir, Mdir og Riksantikvaren: Setersatsing
- Utredning Ldir: Økt norsk produksjon av økologiske fôrråvarer, og hvordan man kan øke produksjonen av norsk økologisk korn
- Ekstern evaluering: Midtveisevaluering av Nasjonal strategi for økologisk jordbruk
- Utredning Ldir: Kunnskapsgrunnlag om årsaker til matsvinn

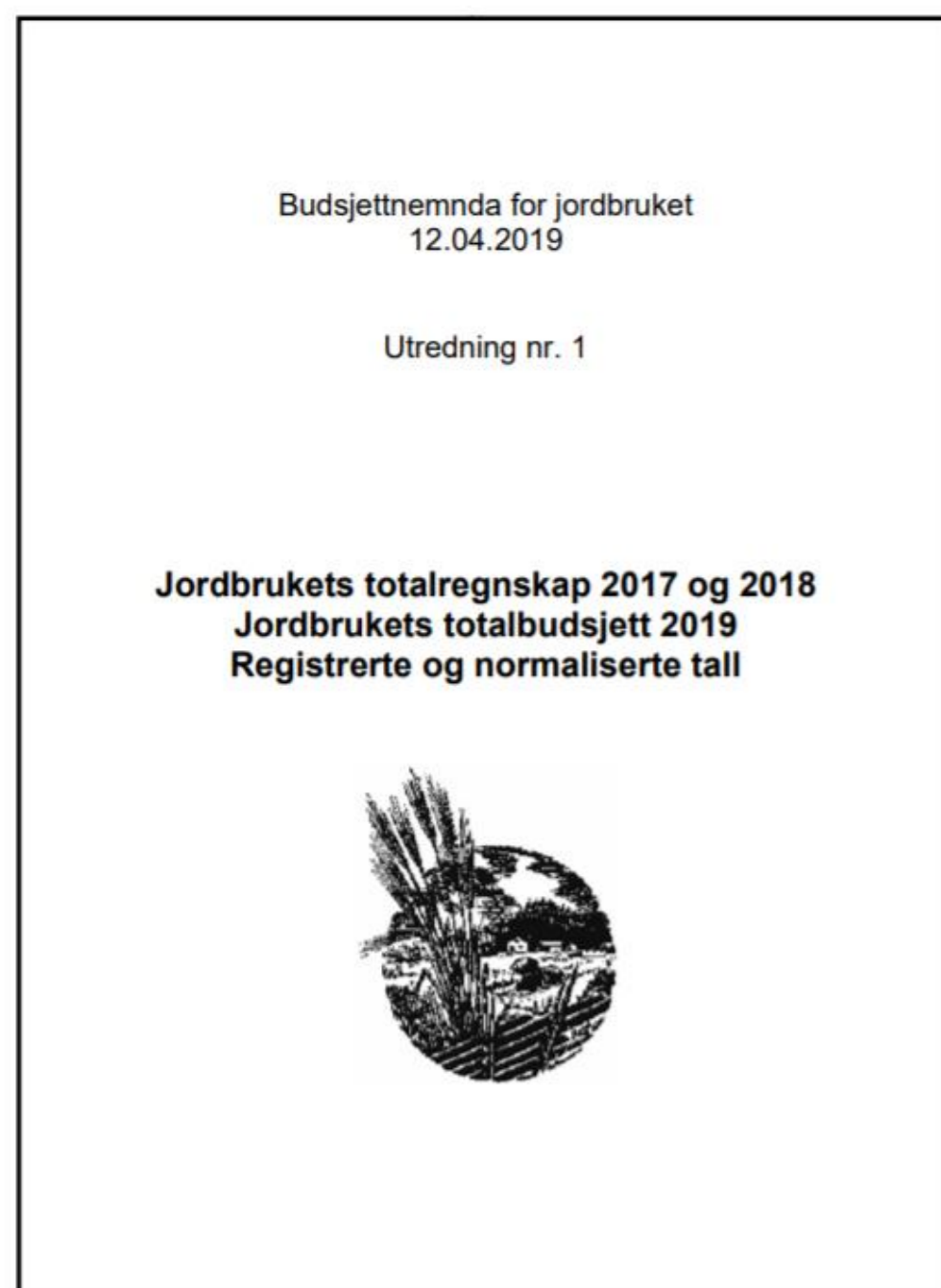
Over NT-ordningen:

- Kunnskapsoverføring i prosjekter knyttet til investeringer i løsdriftsfjøs
- Utredning om geografiske variasjoner i byggekostnader ved bygging av landbruksbygg. Utredningen skal også vurdere modeller for bedre samspill mellom offentlig og privat investeringskapital og vurdere både eksisterende og nye ordninger for toppfinansiering slik at dette dekker behov i alle deler av landet.

Over Klima- og miljøprogrammet:

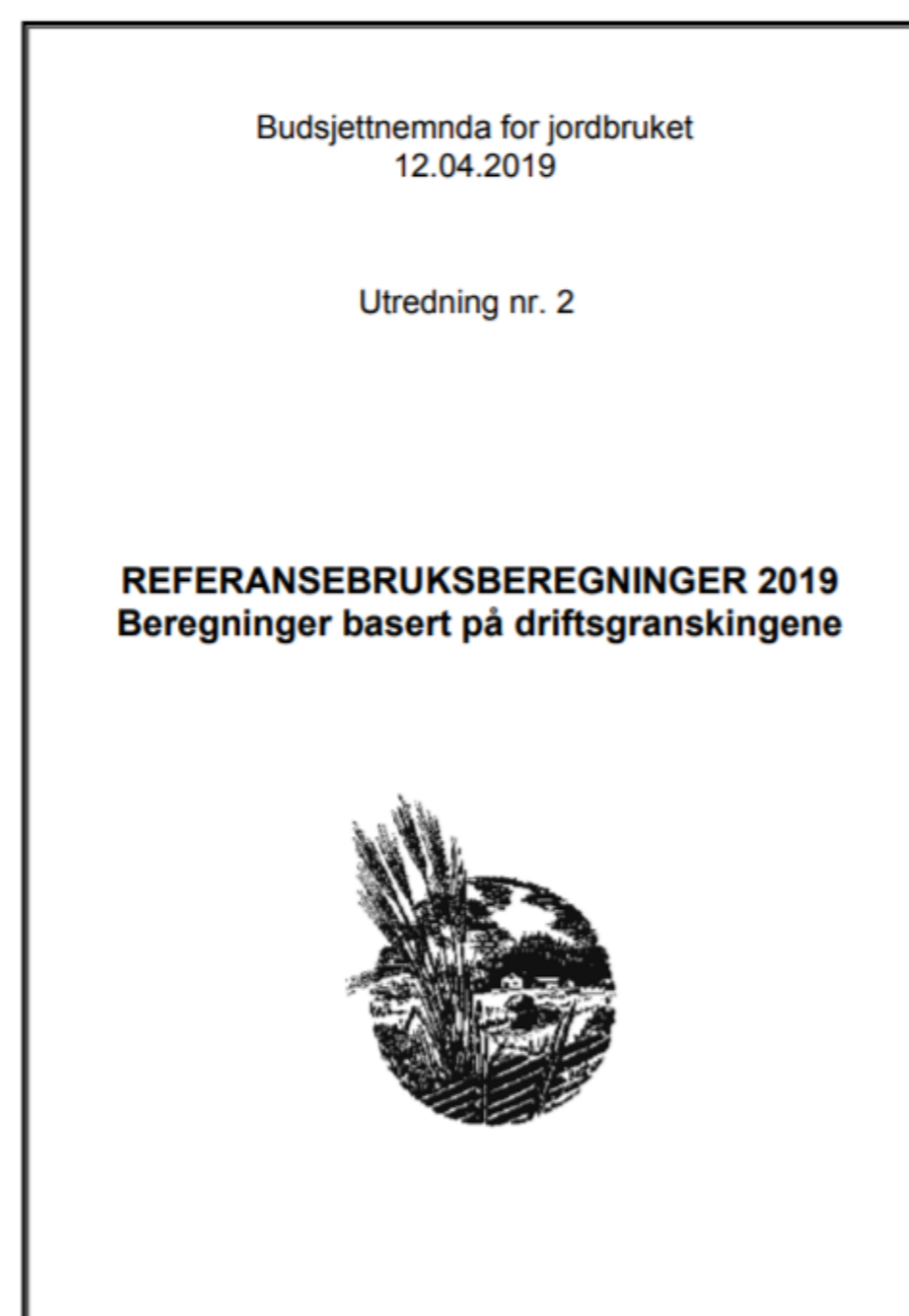
- Bærekraft som konkurransefortrinn for norsk grøntsektor
- Forbedring av TEOTIL-modellen (tilførsler av næringsstoff til vann) ved NIBIO og NIVA
- Forprosjekt i regi av Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet som grunnlag for utarbeidelse av en handlingsplan for god nitrogenutnyttelse

12. april: BFJ legger fram tallgrunnlaget

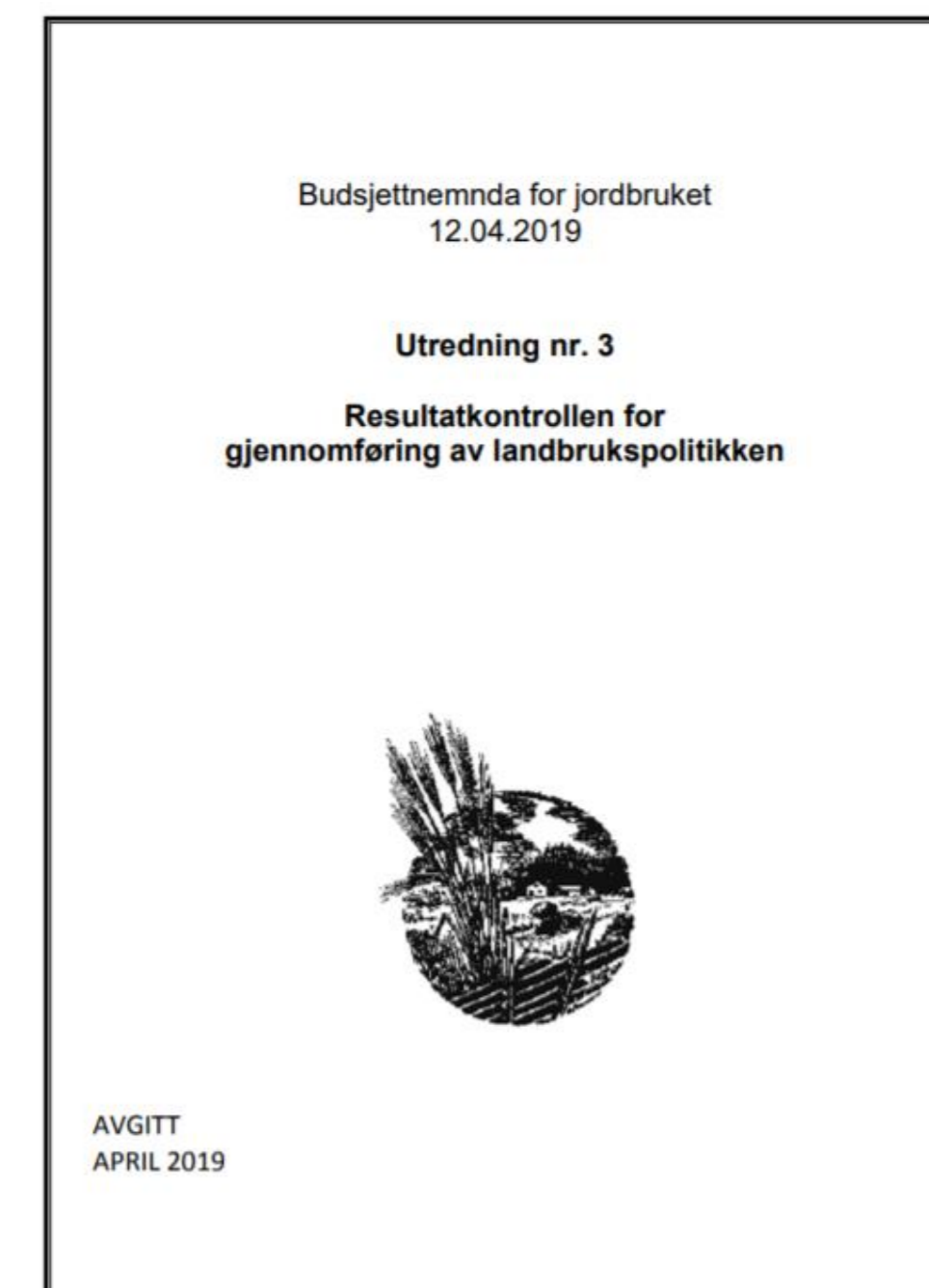
1. TOTALKALKYLEN

Totalregnskap og –budsjett for jordbruket i Norge. Et sektorregnskap for jordbruket på nasjonalregnskapsnivå - inntekter og kostnader for jordbruket på makronivå. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk og vederlag til arbeid og egenkapital.

2. REFERANSEBRUKS- BEREGNINGER

Regnskapsresultater for et utvalg bruk i ulike områder, med forskjellige driftsformer og størrelse. Beregningene er basert på NIBIOs Driftsgranskninger og viser inntektsnivå og utvikling for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.

3. RESULTATKONTROLLEN

Indikatorer for å måle gjennomføringen av landbrukspolitikken, vurdere oppnådde resultat. Har utviklingen i jordbruket gått slik som Stortinget har forutsatt i landbrukspolitikken?

Norsk Bonde-
og Småbrukarlag

3. Forhandlingsløpet

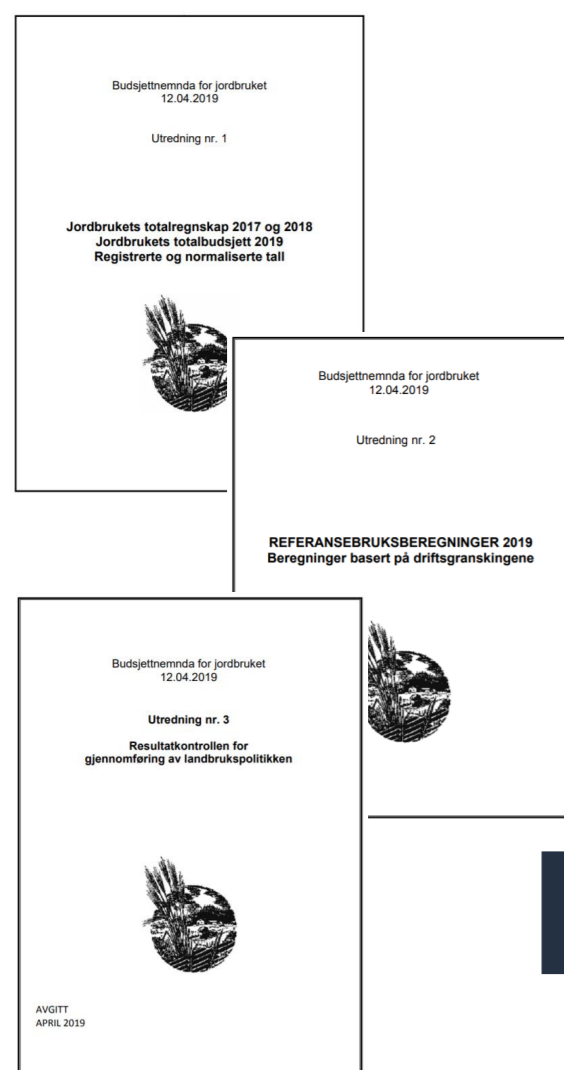
Del 1 av forhandlingene med BL: Ramme

	2022			2023	
	TK, NR	Volum- endring	Pris- endring	Endring	Rammetall
1 Ikke-varige driftskostnader	27 159			3 699	3 700
Handelsgjødning	3 080		77 %	2 363	
Kraftfôr	9 229		10 %	891	
Øvrige ikke-varige driftskostnader	14 850		3 %	446	
2 Leasing	2 352			147	150
3 Kapitalslit	7 781			228	230
Bygninger, grøfter og hydrotekniske anlegg	4 820				
Maskiner og redskaper	2 961				
4 Realrente	303			948	950
A Kostnadsdekking					5 030
5 Marked - totalt	39 065	0,00 %		-	-
6 Produkter uten målpris	18 961		10,6 %	2 007	2 010
B Endrede markedsinntekter					2 010
7 Endret arbeidsforbruk (VAEK)	15 847	-1,2 %		- 190,2	190
7a Beholde produktivitsvekst					190
7 Kostnadskompensasjon 2022		41 050	59 100	2426	2 430
8 Kronemessig lik fra 2022-23		41 050	25 286	1038	1 040
9 Reduksjon av inntektsforskjeller		41 050	100 000	4105	4 110
C Inntekt og arbeidsforbruk					7 580
SUM RAMME	(A - B + C)			14 598	10 600

- Må bygge opp beregninga selv med tall fra Totalkalkylen
- BFJ prognoserer bare tall for inneværende år.
- JF handler om kommende år.
- Vi må selv prognosere utvikling på sentrale poster for kommende år. Gjør dette i samarbeid med Bondelaget og en ekstra bestilling til NIBIO. Staten bruker som regel faglagene sine tall her.

Forhandlinger mellom NBS og NB

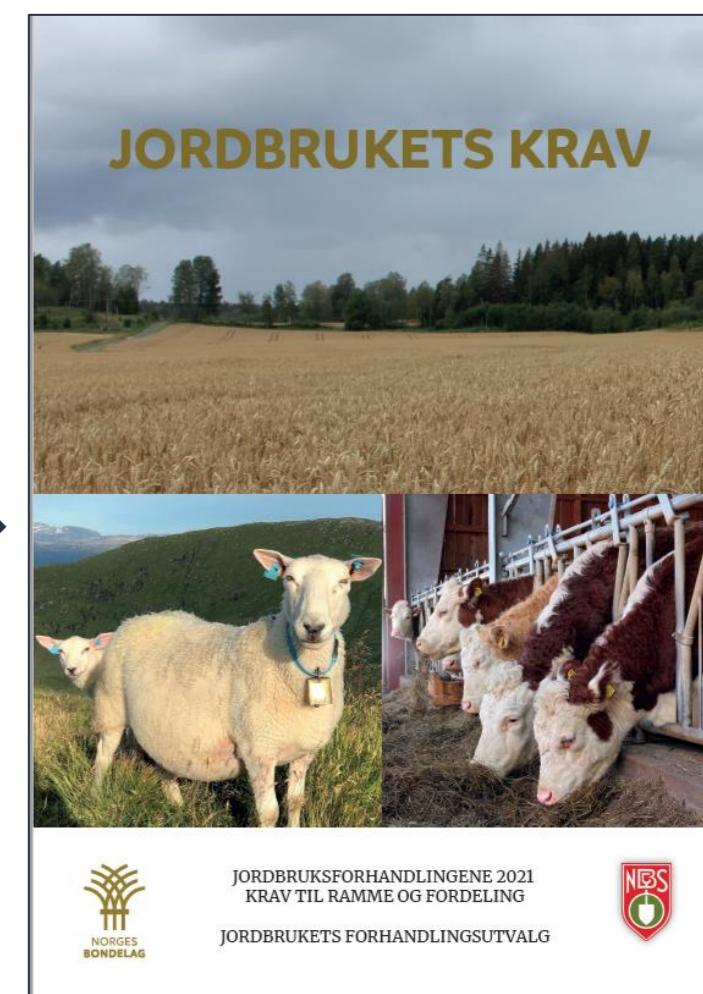
NBS og NBS forhandler om felles ramme

NBS og NB utveksler forhandlingsdokumenter.

NB og NBS forhandler om fordeling av midler på ulike tilskudd og andre ordninger, med utgangspunkt i de to forhandlingsdokumentene.

Felles krav overleveres staten.

Innenfor den felles ramma utformer NBS og NB hvert sitt forhandlingsdokument (primærkrav), Viser hvordan en vil fordele midlene på ulike tilskudd og ordninger.

Budsjettnemnda for jordbruket legger fram tallgrunnlaget for årets forhandlinger.

Planlagte datoer i 2023:

12. april

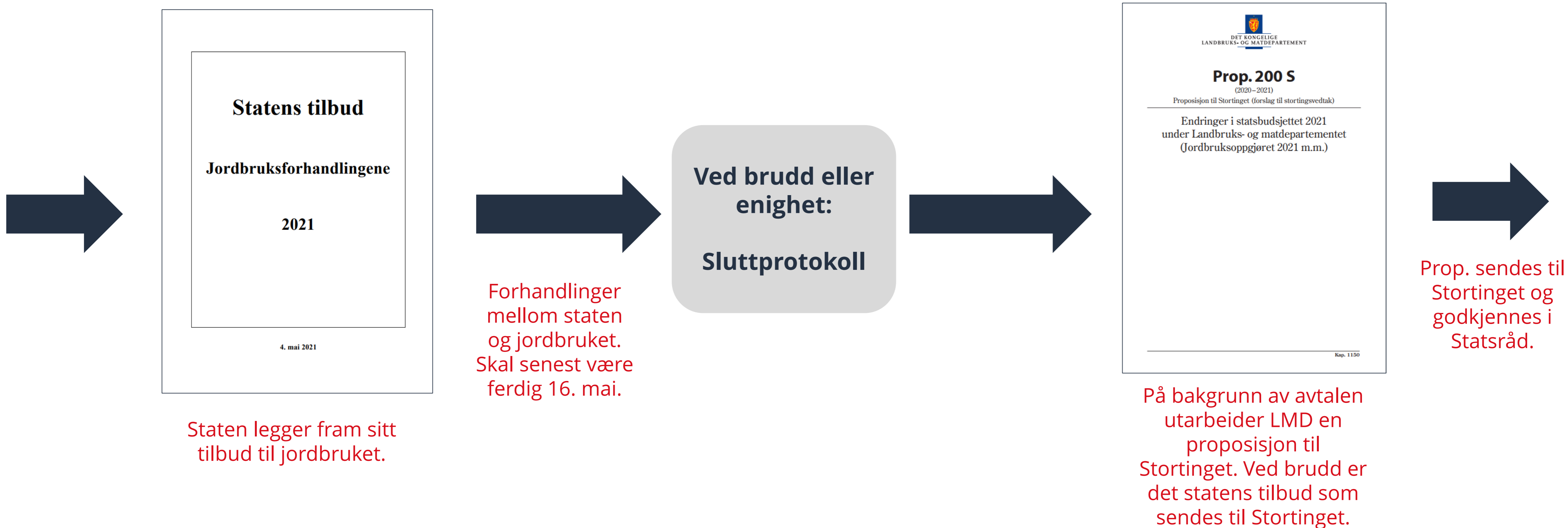
19. april

22. april

26. april

Forhandlinger mellom jordbruket og staten

Planlagte datoer i 2023:

4. mai

Seinest 16. mai

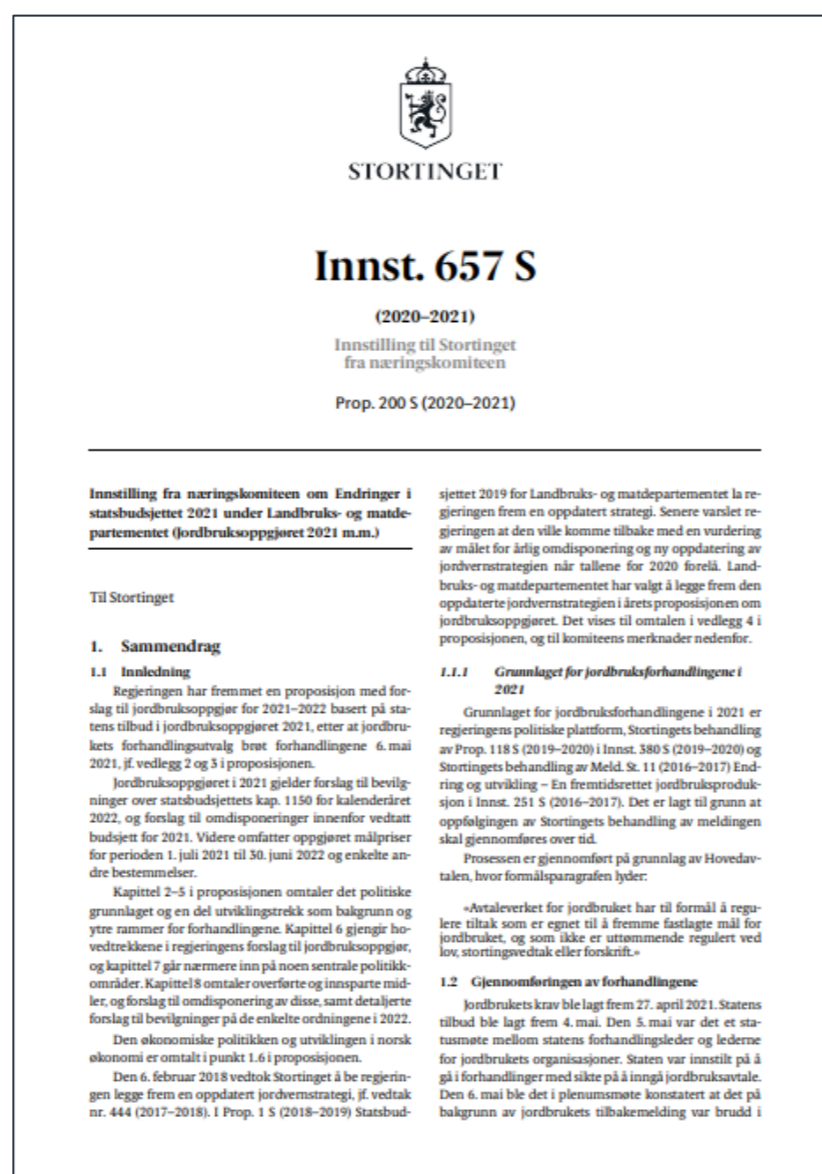
Siste halvdel av mai

Behandling i Stortinget

Saken tildeles næringskomiteen

Næringskomiteen avholder høring, der bl.a. NBS deltar.

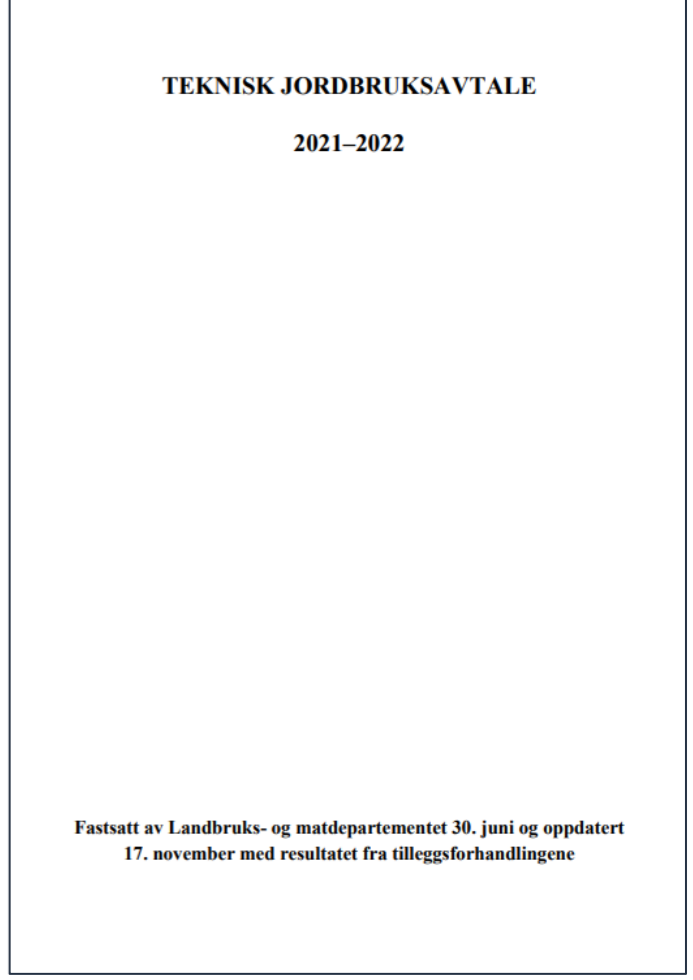

Næringskomiteen legger fram sin innstilling.

Vedtak i korthet
Stortinget har behandlet regjeringens forslag til jordbruksoppgjør for 2021-2022. Jordbruksoppgjøret i 2021 gjelder bevilgninger over statsbudsjettets kap. 1150 for kalenderåret 2022, og omdisponeringer innenfor vedtatt budsjett for 2021. Videre omfatter oppgjøret målpriser for perioden 1. juli 2021 til 30. juni 2022 og enkelte andre bestemmelser.

Behandling og vedtak
Saken er ferdigbehandlet
Vedtak i samsvar med innstillingen

Debatt og vedtak i Stortinget.

Etter Stortingsbehandling utarbeider LMD det endelige avtaledokumentet. Ved brudd heter avtaledokumentet «Teknisk jordbruksavtale».

Datoer i 2022:

24. mai

30. mai

8. juni

15. juni

30. juni

Aksjonsutvalg 2023

Nora May Engeseth,
sekretariatet

Stig Arild Helgesen,
fylkesleder Rogaland

Runa Tunheim,
vara til styret

Åshild Monsø,
vara til styret

Åse Helene Monsø
Fylkesleder Nord-
Trøndelag

Margit Fausko
Styret

Frank Alvegg
Buskerud

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Aksjoner

Studiearbeid, del 2

Her finner du studiearbeid del 2:

- [Studiearbeid - DEL 2 | Norsk Bonde- og Småbrukarlag](#)
- Svarfrist er 1. mars
- Studieplan 4123 kan brukes hvis dere ønsker å søke tilskudd til studiering. Dette NBS-seminaret kan telle som en del av studiearbeidet.
- En studiering må bestå av minst fire personer, men trenger ikke være tilknyttet et lokallag.

Her finner du tidligere jordbruksavtaledokumenter, ordliste og artikler:

- [Jordbruksoppgjøret | Norsk Bonde- og Småbrukarlag \(smabrukarlaget.no\)](#)

Studiehefte til Jordbruksforhandlingene 2023

Del 2, januar/februar 2023

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Akersgata 41, 0158 Oslo

Tlf: 22 00 59 10 • post@smabrukarlaget.no

 facebook.com/smabrukarlaget

 instagram.com/bondeogsmabrukarlaget

WWW.SMABRUKARLAGET.NO